YmV@eduskunta.fi

HE 243/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain 11 ja 18 luvun muuttamisesta

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry:n lausunto jätevakuussääntelyn ja ympäristönsuojelulain 89 §:n muuttamisesta

Tiivistelmä

- **Useimmat ehdotetut muutokset olisi voitu viedä käytäntöön toimeenpanoa tukemalla, mm. viranomaisohjeistuksia antamalla ja täydentämällä Jätevakuusopasta.**

- **Kierrätysalalla toimivien yritysten vakuusvaatimukset ovat nousseet viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi. Kierrätystoimintaan voimakkaasti kohdistuva kustannuslisä nostaa kierrätysmateriaalien hintaa, mikä ei edistä kiertotalouteen siirtymistä.**

- **Jätteenkäsittelyssä vakuusmääräyksien muuttamistarve seuraa toiminnan muusta olennaisesta muutoksesta (esim. jätelajit tai -määrät muuttuvat), jolloin luvan muutos on laitettava vireille joka tapauksessa. YTP ei pääasiallisesti kannata muutoksia 89 §:ään.**

- **Nyt ehdotettujen muutosten kustannusvaikutukset toiminnanharjoittajille tulee ottaa huomioon ympäristövahinkorahastosta päätettäessä. Jätevakuuksilla vähennetään tarvetta käyttää rahaston varoja.**

Hallituksen esityksellä muutettaisiin ympäristönsuojelulain jätevakuutta ja luvan muuttamista koskevia säännöksiä. Useita hallituksen esityksen muutosehdotuksia perustellaan viranomaisen kokemalla epäselvyydellä nykysäännösten käytännön soveltamisessa. Monessa kohdin todetaan, että säännökseen ehdotettu lisäys noudattaakin jo vallitsevaa oikeustilaa tai soveltamiskäytäntöä. Useimmat ehdotetut muutokset olisi näin ollen voitu viedä käytäntöön myös toimeenpanoa tukemalla, mm. viranomaisohjeistuksia antamalla ja täydentämällä Jätevakuusopasta.

Joiltakin osin muutokset sitovat lisää viranomaisen resursseja menettelyjen tehostumisen sijaan. **YTP näkee, että ennakkomenettelyjä tulisi edelleen merkittävästi tehostaa ja resursseja suunnata enemmän ympäristövalvontaan.**

Jätevakuuksia on nostettu jo viime vuosina merkittävästi

Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry:n edustamien ammattimaisessa jätteenkäsittelyssä toimivien **yritysten vakuusvaatimukset ovat nousseet viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi**. Useissa tapauksissa taustalla ei ole olennaista muutosta toiminnassa eikä käsiteltävien tai varastoitavien jätteiden määrässä. Vakuuksia on ylipäätään realisoitu vähän: ELY-keskukset ovat realisoineet vakuuden yhteensä viisi kertaa vuodesta 2014 lähtien ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset kolme kertaa.

Kierrätystoimintaan voimakkaasti kohdistuva kustannuslisä nostaa kierrätysmateriaalien hintaa, mikä ei edistä kiertotalouteen siirtymistä. Kierrätysmateriaalit häviävät hintakilpailussa tälläkin hetkellä neitseellisille raaka-aineille.

YTP pitää ehdotusta uuden 3 momentin lisäämisestä ympäristönsuojelulain 89 §:ään tarpeettomana. Jätteenkäsittelyssä vakuusmääräyksien muuttamistarve seuraa toiminnan muusta olennaisesta muutoksesta (esim. jätelajit tai -määrät muuttuvat), jolloin luvan muutos on laitettava vireille joka tapauksessa. **Toiminnan muutoksesta irrotettua itsenäistä tarvetta vakuusvaatimusten korottamiseksi ei tunnisteta laitosmaisessa jätteenkäsittelyssä, eikä asiaa perustella riittävästi lakiesityksessä.**

Luvassa olevia vakuusmääräyksiä voidaan muuttaa tälläkin hetkellä (ympäristövalvonnan ohjeen 89 §:n 2 momentin 1 tai 5 kohdan perusteella). Yhtenäisiin käytäntöihin olisi tässäkin kannattanut edetä viranomaisohjeistuksella.

YTP kannattaa sitä, että luvassa voitaisiin määrätä valvontaviranomaisen oikeudesta hyväksyä vakuuden määrän muuttaminen siltä osin, kun kyse on yleistä hintatason nousua kuvaavaan indeksiin sidotusta vakuuden määrän muuttamisesta.

YTP kannattaa myös sitä, että vakuuden riittävyyttä arvioidaan säännöllisesti, vakuusharkinta perustuu jatkossakin toiminnanharjoittajan esittämään arvioon ja kalliita on first demand -takauksia voidaan vaatia vain perustelluista syistä.

Jätevakuuksien suhde ympäristövahinkorahastoon

Hallituksen esityksessä käsitellään sen suhdetta käynnissä olevaan toissijaisia vastuujärjestelmiä koskevaan lakihankkeeseen (TOVA-hanke). **Vakuusjärjestelyiden tasavertaisuuden parantaminen ja vakuuksien realisointisäännösten selkeyttäminen vähentävät tarvetta uudelle budjetin ulkopuoliselle rahastolle (ympäristövahinkorahasto).** Ympäristövahinkorahastoa koskevaa sääntelyä luotaessa on otettava huomioon, että toiminnot, joita koskee vakuusvaatimus, aiheuttavat konkurssitilanteessakin vähäisemmän paineen ympäristövahinkorahastolle kuin sellaiset toiminnot, joilta vakuutta ei vaadita. Tämä ero tulee ottaa huomioon säädettäessä toiminnanharjoittajien maksuvastuusta ympäristövahinkorahastoon.

Ympäristönsuojelulain 89 §:ään ehdotetut muut muutokset pääosin tarpeettomia

YTP ei kannata 89 §:n 2 momentin 2 kohdan muutosesitystä. Sen mukaan lupaa voitaisiin muuttaa, jos toiminnasta *voi aiheutua* laissa kielletty seuraus. Muutos ei ole perusteltu, ja se voi lisätä lupaharkinnan ennakoimattomuutta. Muutoksen myötä haitankärsijöiden, yhdistysten ja säätiöiden aloitteiden määrä saattaisi kasvaa, mikä lisäisi viranomaisharkinnan tarvetta ja sitoisi resursseja.

YTP ei kannata 89 §:ään ehdotettua uutta 4 momenttia siitä, että selvityksiä voitaisiin hankkia toiminnanharjoittajan kustannuksella. Perusteluissa ei kuvata, kuinka usein toiminnanharjoittajilta ei ole saatu pyydettyjä selvityksiä, ja onko kyse enemmänkin yksittäistapauksista, joissa viranomaisen ja toiminnanharjoittajan näkemykset selvityksen tarpeesta poikkeavat merkittävästi toisistaan.

YTP sen sijaan kannattaa 89 §:ään ehdotettua uutta 5 momenttia koskien päätösluonnoksesta kuulemista. Päätösluonnoksen laatiminen ja siitä kuuleminen ovat kannatettavia vaiheita ympäristölupamenettelyssä, ja ne tulisi ottaa käyttöön myös silloin, kun lupa myönnetään ensimmäisen kerran.